

MATHILDE TUBAU-BENSOUSSAN

ELISEU TRENC I BALLESTER

Université de Reims Champagne-Ardenne, Reims
elisotrenc@noos.fr

El 2 de gener de 2012, un dia de vent i pluja, va morir a Rennes (Bretanya) la catalanista Matilde Tubau (Mathilde Bensoussan des del seu casament amb l'escriptor i professor Albert Bensoussan, el 1964). Nascuda el 1929, entrà a França el 1939 amb la seva família, participant com a nena en la retirada. Al cap d'uns anys, els seus pares i germans tornaren a Catalunya, ella però romangué a França, a la Provença, amb una tia. Es casà molt jove amb un funcionari francès i va viure uns anys a la illa de la Reunió, on va néixer el seu fill Jean-François. En tornar a França, se separà del seu primer marit i emprengué la carrera d'estudis hispànics a la Facultat de Filosofia i Lletres d'Ais de Provença. Entrà a l'ensenyament secundari com a professora d'espanyol a Cannes (lycée Carnot), i va conèixer Albert Bensoussan, també aleshores professor d'espanyol en un institut d'Alger, però de visita a Cannes el 1960. L'any 1963 fou destinada a l'institut de La Varenne-Saint-Hilaire, mentre el seu marit era assistent a la Sorbona. Ingressà al Departament d'Estudis Hispànics i Íbero-americans a la Universitat de Rennes, on ja era professor el seu marit, l'any 1968, i hi va fer tota la carrera fins a la seva jubilació, l'any 1994. L'any 1986 aconseguí el doctorat a la Sorbona, amb la tesi «Narcís Oller et son temps», dirigida pel professor Maurice Molho.

Malgrat l'oposició d'una majoria del claustre de professors del Departament d'Espanyol de Rennes, intentà introduir-hi diverses vegades l'ensenyament del català; la primera, l'any 1969. Quan vaig arribar a Rennes, l'any 1987, hi havia ensenyament elemental de català i, junts, vam poder inaugurar un ensenyament d'història de l'art i d'història de Catalunya a la llicenciatura d'hispàniques. I també els anys que vaig ésser a Rennes, de 1987 a 1991, Matilde va dirigir una sèrie de tesines de llicenciatura sobre llengua, literatura i civilització catalanes, del tribunal de les quals vaig ésser membre (calien dos professors del Departament). Essent catedràtica de la Universitat de Rennes-2, l'any 1992 va impulsar definitivament els estudis catalans amb la firma d'un acord de col·laboració amb el govern català que ha tingut continuïtat fins avui, mitjançant l'acció de l'Institut Ramon Llull, amb la permanència d'un lectorat de català. La primera lectora fou Immaculada Fàbregas, distingida lingüista que s'ha quedat a la Bretanya i ara és profesora de la Universitat de Bretanya-Sud, a Lorient.

Paral·lelament a la docència, Matilde fou durant els anys setanta i vuitanta una gran divulgadora de la literatura catalana a França mitjançant la seva recerca, gràcies als nombrosos articles publicats en l'àmbit acadèmic de l'hispanisme i, sobretot, gràcies a la publicació d'obres de síntesi com *Écrivains de Catalogne* (BENSOUSSAN 1973).

Un altre vessant important d'aquesta tasca fou la traducció d'alguns escriptors dels segles XIX i XX al francès: Narcís Oller (*La Febre d'or*), Salvador Espriu (*Seigneur de l'ombre, Semaine Sainte*), Blai Bonet (*La mer*; que obtingué el premi *Méditerranée*), Pere Gimferrer (*Fortuny*), Baltasar Porcel (*Galops vers les ténèbres*), Jesús Moncada (*Frémissante mémoire*), Carme Riera, Jordi Puntí, Isabel-Clara Simó... La qualitat d'aquestes traduccions va fer que obtingués dos premis de traducció, el premi Cultura Latina, a París, l'any 1985, i el Premi de la Generalitat, a Barcelona, l'any 2008.

L'any 1993, la Generalitat de Catalunya li concedí la Creu de Sant Jordi per la seva contribució a la promoció i la difusió de la cultura catalana a França. Membre, d'ençà de la seva creació l'any 1991, de l'Association Française des Catalanistes (AFC), la va presidir entre 1997 i 2001, i organitzà, amb el meu ajut —ja que aleshores n'era el secretari— i el de Montserrat Casacuberta —que era la lectora de català de la Universitat de Rennes 2—, el segon Col·loqui de l'AFC, l'octubre de 1999, a Rennes, dedicat a *Els Països Catalans i el Mediterrani: mites i realitats* (BENOUSSAN 2001).

Amb el seu marit, també va escriure llibres didàctics per als estudiants de filologia hispànica, com *Versification espagnole*, editat l'any 1994 per les «Presses Universitaires de Rennes» i, finalment, el gener de 2011, un any abans la seva defunció, es va fer conèixer com a escriptora amb una novel·la escrita molts anys abans, *La Césure* (Editions Apogée), versió novel·lada de la seva separació amb el seu primer marit, que el seu germà, Josep Maria Tubau, ha traduït al català —*La cesura*— i editat, a Sitges, el setembre de 2011.

BIBLIOGRAFIA

- BENOUSSAN (1973): Mathilde Bensoussan, *Écrivains de Catalogne*, París: Denoël.
 — (2001): Mathilde Bensoussan (ed.), *Els Països Catalans i el Mediterrani: mites i realitats. Actes del segon col·loqui de l'Association Française des Catalanistes, Rennes*, Barcelona: Abadia de Montserrat.